

Temat: Studia płatne czy bezpłatne?

Autor: Jolanta Czajkowska

Poziom

Liceum

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceów

Wiedza o społeczeństwie

Treści nauczania i umiejętności:

Prawidłowości życia społecznego. Instytucje.

Konflikty społeczne, harmonia społeczna.

Rozumienie problemów życia publicznego, określanie ich przyczyn i przewidywanie skutków.

Krytyczne korzystanie z różnych źródeł informacji dotyczących spraw publicznych.

Umiejętność formułowania, uzasadniania i obrony własnego stanowiska na forum.

Cele:

Uczniowie powinni:

- Wiedzieć jakie są argumenty za i przeciw bezpłatnym studiom na uczelniach państwowych.
- Wyjaśnić na czym polega związek wykształcenia z karierą zawodową w dorosłym życiu.
- Wskazać przykłady, w jaki sposób wykształcenie i jego jakość wpływają na życie jednostek i funkcjonowanie państwa.

Metody:

- Praca z tekstem
- Praca ze schematem
- Głos w dyskusji

Pojęcia kluczowe:

- Wykształcenie
- Inwestycja indywidualna

- Rynek pracy

Materiały:

Materiał pomocniczy nr 1 – Komiks – Płatne / bezpłatne studia wyższe, autor: Marta Węglińska, praca wyróżniona w konkursie FOR.

Materiał pomocniczy nr 2 – Tytuły do komiksu

Materiał pomocniczy nr 3 – Materiał FOR „*Odpłatność za studia wyższe*”

Przebieg zajęć:

1. Rozpoczynając zajęcia zapisz na tablicy lub dużym arkuszu papieru pytanie: *Czy studia w Polsce na uczelniach publicznych powinny być płatne?* Następnie rozdaj uczniom małe kartki papieru i poproś, aby odpowiedzieli na postawiony problem: *tak* lub *nie*, zgodnie ze swoim przekonaniem. Zbierz kartki i podlicz wyniki sondy. W widocznym miejscu zapisz rezultaty - ile osób jest na tak, a ile na nie. Na tym etapie lekcji nie rozpoczynaj dyskusji.
2. Następnie rozdaj młodzieży komiks (materiał pomocniczy nr 1) i poproś, aby się z nim zapoznała, uczniowie mogą pracować w parach. Poleć, aby przeczytali informacje zawarte w materiale pomocniczym nr 2 i dopasowali odpowiednie fragmenty tekstu do odpowiednich stron komiksu. Poproś chętne osoby o zaprezentowanie wykonania ćwiczenia.
3. Poleć, aby uczniowie pracując w parach zastanowili się, jakie jest przesłanie komiksu (*np. „bezpłatne studia są niesprawiedliwe społecznie, bo łatwiej na nie dostać się osobom zamożnym, a nie najzdolniejszym”*) i czy się z tym przesłaniem zgadzają. Poleć, aby swoje rozważania zanotowali, a następnie poproś chętne osoby o odczytanie swoich refleksji.
4. Poproś uczniów, aby przeczytali tekst *Odpłatność za studia wyższe* (materiał pomocniczy nr 3), a następnie odpowiedzieli na pytania:
 - Jakie argumenty, najczęściej są przytaczane przez zwolenników bezpłatnych studiów wyższych?
 - Czy płatne studia wyższe dawałyby równe szanse w podjęciu nauki na wybranej uczelni obu bohaterkom komiksu?

- Co powinno być głównym celem polityki edukacyjnej państwa?
- Czy płatne studia wyższe zamykają drogę do studiowania najbiedniejszym?
- Co państwo może zrobić, aby wspomagać uczniów niezamożnych i zdolnych w podejmowaniu nauki na studiach wyższych?
- W jaki sposób państwo może wpływać na zwiększenie liczby studentów na kierunkach uznawanych za ważne dla państwa, a nie zawsze preferowanych przez młodzież?
- Co to znaczy, że studia wyższe można traktować jako inwestycje indywidualną i dlaczego może to być argument do wprowadzenia odpłatności za naukę?

5. Jeszcze raz nawiąż do ostatniego pytania, zapytaj czy uczniowie mogliby podać przykłady, tego, że opłaca się ponosić wysiłek studiowania. Zaproponuj młodzieży sporządzenie listy korzyści. W trakcie pracy nad listą, jeśli nie wypłynie to od uczniów, zaznacz że prowadzone badania wskazują na to że:

- Zmiany w strukturze gospodarki, polegające na jej modernizacji, zwiększają popyt na pracowników o wysokich kwalifikacjach
- Pomimo wysokiego popytu na pracę osób o stosunkowo niskich kwalifikacjach, szanse na podjęcie pracy przez absolwentów uczelni wyższych są wciąż najwyższe.
- Pracownicy z wyższym wykształceniem otrzymują wynagrodzenie o ok. 75 proc. wyższe niż pracownicy w wykształceniu podstawowym.
- Korzyści z wykształcenia zależą głównie od rodzaju ukończonej szkoły!
- Wzrost wynagrodzenia jest szczególnie wysoki po ukończeniu studiów magisterskich.
- W przekroju wykonywanych zawodów wg. godzinowych stawek płac widać różnicę w premii z edukacji
- W sektorze prywatnym najwyższe stopy zwrotu z edukacji na poziomie wyższym występują u osób z wykształceniem humanistycznym, matematycznym oraz w zakresie nauk społecznych, ekonomii i prawa.

Informacje zaczerpnięte z: Czego (nie) uczą polskie szkoły? System edukacji a potrzeby rynku pracy, FUNDACJA FOR, FUNDACJA im. FRIDRICHA EBERTA, Warszawa, wrzesień 2008.

6. W ostatniej części zajęć, przypomnij uczniom pytanie, które zostało postawione na początku zajęć: *Czy studia w Polsce na uczelniach publicznych powinny być płatne?* Zaproponuj dyskusję, na ten temat. Wyjaśnij, że każdy z uczniów dysponuje dwoma mandatami, czyli ma prawo dwa razy zabrać głos, wypowiedź nie może być dłuższa niż 1 minuta. Warto przygotować po dwie karteczki, symbolizujące mandaty, dla każdego ucznia, a po zabraniu głosu przez ucznia odbierać „mandat”. W ten sposób łatwiej uaktywnić pasywnych i zdyscyplinować tych, którzy mówią zawsze chętnie i dużo. Wyznacz protokolanta lub dwóch, których zadaniem będzie zapisywanie wniosków z dyskusji. Jeżeli klasa jest liczna, można podzielić ją na grupy 8-10 osobowe, w których uczniowie prowadzą dyskusję na takich samych zasadach. Na zakończenie protokolanci odczytują wnioski z dyskusji na forum klasy.
7. W ostatniej części lekcji porównajcie wnioski z waszej dyskusji z wynikami sondy przeprowadzonej na początku zajęć. Można jeszcze raz przeprowadzić sondę, jeśli różnice byłyby zasadnicze ustalcie z czego to wynika.

Materiały pomocnicze

Materiał pomocniczy nr 1

Komiks – Płatne / bezpłatne studia wyższe, autor: Marta Węglińska, praca wyróżniona w konkursie FOR.

Materiał pomocniczy nr 2

Tytuły do komiksu
(przed rozdaniem materiału uczniom, potnij tekst na akapity)

Polska przeżywa prawdziwy boom edukacyjny. Uczy się u nas ponad 60 proc. osób w wieku 20 –24 lata, najwięcej wśród wszystkich krajów OECD.

Większe prawdopodobieństwo na rozpoczęcie i ukończenie nauki na studiach wyższych mają studenci z rodzin bardziej zamożnych i ci, których rodzice legitymują się wyższym poziomem wykształcenia.

Dzieci z bogatszych rodzin mają możliwości finansowe, żeby uczestniczyć w różnych kursach i zajęciach, które rozwijają ich umiejętności i wiedzę.

Młodzież z bogatych domów ma większe szanse na zdobycie miejsca na studiach bezpłatnych.

W przypadku osób niezamożnych i pochodzących z rodzin niezamożnych lub małych miejscowości jedyną możliwością ukończenia studiów wyższych jest często korzystanie z płatnej oferty uczelni publicznych i prywatnych.

Materiał pomocniczy nr 3

Materiał FOR

Odpłatność za studia wyższe

Polska przeżywa prawdziwy boom edukacyjny. Uczy się u nas ponad 60 proc. osób w wieku 20-24 lat, najwięcej wśród wszystkich krajów OECD. Jednocześnie ok. 60 proc. studentów, płaci za studia, zarówno na uczelniach państwowych (zaocznych i wieczorowych), jak i prywatnych.

Zasadą jest, że większe prawdopodobieństwo rozpoczęcia i ukończenia nauki na studiach wyższych mają studenci z rodzin bardziej zamożnych i ci, których rodzice legitymują się wyższym poziomem wykształcenia. Prawidłowość ta występuje zarówno w krajach, w których studia wyższe są formalnie bezpłatne, jak i w tych, które wprowadziły pewne formy odpłatności za naukę.

Na bezpłatne studia na uczelniach publicznych studenci są przyjmowani na podstawie wyników matury i dodatkowych egzaminów, które mają na celu sprawdzanie ich wiedzy i umiejętności. W procesie rekrutacyjnym nie bierze się jednak pod uwagę zamożności kandydatów. Dzieci z bogatszych rodzin mają większe możliwości finansowe, żeby uczestniczyć w różnego rodzaju kursach przygotowujących do egzaminów. Zamożni rodzice częściej posyłają swoje dzieci na zajęcia pozalekcyjne, które rozwijają ich umiejętności i wiedzę. W efekcie, dzieci te mogą się lepiej przygotować do egzaminów niż uczniowie z rodzin biedniejszych. Dzięki temu mają większe szanse na zdobycie miejsca na studiach bezpłatnych.

Naukę w bezpłatnych szkołach wyższych podejmują głównie uczniowie, którzy uzyskali dobre przygotowanie w szkołach podstawowych i średnich. Celem polityki edukacyjnej państwa powinno być zmniejszanie różnic w jakości nauczania we wczesnych fazach edukacji. W wyniku szerszego dostępu do edukacji o wysokiej jakości we wczesnych jej etapach uczniowie z dużych miast i rodzin zamożnych mają znacznie większe szanse na dostanie się na studia bezpłatne niż chociażby dzieci ze wsi. W przypadku osób pochodzących z mniejszych miejscowości, lub rodzin niezamożnych jedyną możliwością ukończenia studiów wyższych jest często korzystanie z płatnej oferty uczelni publicznych i prywatnych. Oznacza to, że w praktyce za edukację płacą studenci, którzy mają mniej pieniędzy od osób studiujących bezpłatnie.

Nie ma badań potwierdzających negatywny wpływ wprowadzenia opłat za studia na liczbę studentów z rodzin najbiedniejszych. Nieliczne analizy prowadzone dla krajów rozwiniętych (Kanada, Australia, Holandia) wskazują, że opłaty za studia nie zmniejszają udziału studentów z rodzin najbiedniejszych. Płatnym studiom powinno jednak towarzyszyć wprowadzenie systemu ich finansowania poprzez kredyty studenckie i stypendia. Mogłyby one pomagać w finansowaniu kosztów nauki oraz utrzymania. Powyższe formy pomocy łatwiej jest adresować do osób o najniższych dochodach. W obecnej sytuacji (bezpłatne studia stacjonarne na uczelniach państwowych) studia wyższe są w dużej mierze „fundowane” osobom stosunkowo zamożnym.

Różne opłaty za studia w zależności od kierunku mogłoby zachęcić większą liczbę osób do studiowania na kierunkach mniej popularnych, a jednak z różnych względów uznawanych za ważne strategiczne dla rozwoju gospodarczego kraju (kierunki ścisłe i techniczne).

Studia wyższe poza korzyściami dla całego społeczeństwa (większa konkurencyjność kraju, szybszy rozwój gospodarki), niosą też ogromne korzyści dla samych studentów w postaci wyższych zarobków w przyszłości. Zyski indywidualne często znacznie przeważają korzyści społeczne. Jest to argument, aby edukację na studiach wyższych traktować jako inwestycję indywidualną i wprowadzić jej odpłatność.